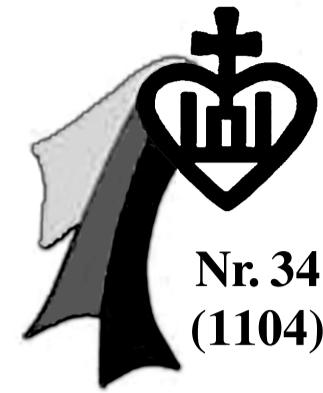

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Nr. 34
(1104)

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2014 m. rugsėjo 12 d. *

Istorinė Oršos mūšio pergale

Prieš 500 metų, 1514 metų rugsėjo 8 dieną, įvykusiamame Oršos mūšyje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) kariuomenė ir Lenkijos karyalistės daliniai nugalėjo Maskvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenę. Tai buvo išpūdinga pergale, užimanti deramą vietą šalia Žalgirio ir Salaspilio pergaliai ir reikšmingiausia dešimties metų kare (1512–1522 metai) tarp Maskvos valstybės ir Lietuvos. Šis mūšis atskleidė LDK karių potencialą, išryškino kariuomenės bendradarbiavimo su Lenkijos karalyste perspektyvas.

Oršos mūšis buvo reikšmingas ir karo meno istorijai. Jame pirmą kartą dalyvavo įvairios kariuomenės rūšys: kavalerija, pėstininkai ir artillerija. Amžininkai šį mūšį ilgai vadino Didžiuoju. Maskvos kunigaikštis tuo metu buvo sudaręs sąjungą su Šventosios Romos imperatoriumi Maksimilijonu I. Pastarasis telkė sąjungininkus, savo jégą nukreipusius prieš Gediminaičių dinastijos valdas.

„Kaip dabar Putino valdoma Rusija, taip anuomet Maskvos Didžioji Kunigaikštystė puldinėjo svetimas žemes, skleidė kaltinimus, kad jose skriaudžiami rusai bei niekinamas jų tikėjimas. Tad Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių pergalė prieš žymiai didesnę Maskvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenę padarė milžinišką išpūdį Europai ir jėgo į karybos bei politikos istoriją.“

Oršos mūšis svarbus tuo, kad buvo išgelbėtos Lietuvos ir Lenkijos valstybės. Rusija laikinai buvo izoliuota nuo stambiu karinių operacijų, sustiprėjo Gediminaičių įtaka Europoje“, – teigė karo istorikas, Vytauto Didžiojo karo muziejaus direktoriaus pavaduotojas Arvydas Pociūnas. Anot istoriko, „Oršos mūšyje triuškinamai laimėta pergalė buvo bendra, bet čia dominavo Lietuvos kariuomenė. Lietuvos didysis etmonas Konstantinas Ostrogiškis sugalvojo mūšio strategiją ir ją įgyvendino.

Oršos mūšis istorikų yra vertinamas kaip vienas stambiausių mūšių 16 amžiaus Europoje. Pagal ginkluotę ir mūšio kombinaciją ji galima lyginti

Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos profesorius Valdas Rakutis, lygindamas to meto ir dabarties geopolitinę situaciją, kvietė būti budriems

su 1512 metų mūšiu Italijoje prie Rovenos tarp ispanų ir prancūzų, kai sėkmingai buvo panaudota artilerija. Oršos mūšyje kariuomenė buvo panaudota dar įdomiau – visa vienu metu. Šis mūšis istorikų lyginamas su šimtmečiu anksčiau vykusiu Žalgirio mūšiu. Nuo abiejų mūšių baigties priklauso, ar išliks Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir Lenkijos karalystė.

Po Oršos mūšio Šv. Romos imperatorius Maksimilijonas I pradėjo bendrauti su LDK valdovu ir Lenkijos karaliumi Žygimantu Senuoju, kuris tuo metu Europoje skleidė žinią apie maskvėnų žiaurumą, dideili žuvusių maskvėnų skaičių. Apie tai pranešė Vengrijos ir Čekijos karaliui Liudvikui II, popiežiui Leonui X bei kitiems valdovams. Taip suiro Maksimilijono I ir Vasilijaus III suburta, prieš Gediminaičių dinastiją nukreipta koalicija.

Karo veiksmuose iki 1514 metų Lietuvos kariuomenei pavykdavo laimėti atvirus susidūrimus ir atmušti rusus nuo

Smolensko, kurį užimti buvo strateginis Maskvos karo kampanijų tikslas. Lietuvai laimėjus Oršos mūšį aktyvūs kovos veiksmai nurimo, nes Maskva ilgai neatsigavo po pralaimėjimo. Patirti nuostoliai kurį laiką neleido jai puldinėti LDK.

Po mūšio Lenkija ir Lietuva buvo vaizduojamos kaip Europos forpostas prie „schizmatikus“ maskvėnus. Suardžius Maskvos ir imperatoriaus Maksimilijono I sąjungą buvo suartēta su Habsburgais. Jie nustojo remti amžinus Lietuvos ir Lenkijos priešus – Vokiečių ordiną ir Maskvą.

Minint šią vieną didžiausią LDK kariuomenės pergalį ankstyvųjų Nauujųjų laikų epochoje, 2014 metai Lietuvoje paskelbtu Oršos mūšio 500-ujų metinių minėjimo metais. Šiam įvykiui pažymėti suplanuota įvairių renginių, išleista jubiliejinė moneta, pašto ženklas, Vytauto Didžiojo karo muziejuje Kaune parengta paroda, kurios atidarymas įvyko rugsėjo 4 dieną.

(keliamas į 2 psl.)

Proginė Oršos mūšio 500 metų jubiliejui skirtą medalį sukūrė jauna menininkė Lina Kalinauskaitė

Maldininkai Šiluvoje grožėjos floristų darbai

Kiekvienais metais baigiantis vasarai tikičiųjų minios plūsta į Šiluvą. Švč. Mergelės Marijos Gimimo šventė sukviečia daugybę žmonių ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitų kraštų. Dvasinei atgaivai – rekolekcijoms – kasmet atvažiuoja vyskupai, kunigai ir pasauliečiai. Net sunkiai sovietinės priespaudos metais piligrimų nesulaikydavo specialiai valdžios organizuojamos akcijos ir draudimai. Lietuvoje atkūrus Nepraklausomybę atlaidai Šiluvoje tapo vienu svarbiausių religinio gyvenimo įvykių. Juos švesti pradėdavo rugsėjo 8-ają (nuo 2011 metų rugsėjo 7 dienos) ir baigdavo rugsėjo 15-ają. Kasmet artejant atlaidams skelbiama išsami dienų programa, kviečianti atvykti melsčius įvairių tarnysčių, profesijų tikičiuosius.

Daug jėgų čia įdedama ruošiantis šiemis atlaidams. Nežinau, ar tūkstančiai maldininkų, kaip ir kasmet grožėdami floristų kurtais darbais, kuriais išpuošta Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika, Apsireiškimo koplyčia ir pagrindinė aikštė, žino, kad tai Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro mokiniai kartu su floristikos meistrais iš Rytų Europos rankų darbai.

Visą savaitę 18 floristų iš Lietuvos, Kazachstano ir Rusijos su žymiuoju floristikos mokytoju ekspertu Mariumi Gvildžiu dirbo stengdamiesi įgyvendinti savo sumanymus. Jau šeštus metus mokiniai kartu su profesionalais puošia Šiluvą ir kasmet džiugina čia atvykstančius maldininkus.

Floristikos skyriaus vedėja Kristina Šiožinienė pasakojo, kad šiomet visi altoriai išpuošti formalizuotomis kompozicijomis, kurios tokios paprastos ir aiškios. Tema buvo derinama su paskelbtais Šeimos metais. Iš tiesų altoriai bazilikoje ir koplyčioje papuošti labai subtiliai, tarsi nenorėta užgožti altorių puošbos. Kūriniuose galima ižvelgti garsiojo architekto Antonio Gaudi kūrybos motyvų, daugybę smulkųjų akcentų, simbolizuojančių vietas sakralumą.

Sventinių pamaldų metu (tai padėkos Mišios, aukoj-

mos už floristus ir visus prisidėjusius prie puošbos darbų penktadienį, prieš prasidedant Didžiajai atlaidų savaitei) Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius sakė: „Šis prieš 400 metų įvykęs Švč. Mergelės Marijos apsireiškimas – tai Dievo dovana šiam kraštui, Žemaitijai, visai Lietuvai“.

Po pamaldų prie bazilikos lauko altoriaus Karaliaus Mindaugo profesinio rengimo centro direktorių Laimutė Anužienė padėkojo Tarptautinio simpoziumo „Floristikos kultūrų tiltai“ globėjams arkivyskupui S. Tamkevičiui ir LR Seimo narei Vincei Vaivedutei Margevičienei bei Šv. Ignaco Lojolos kolegijos dėstytojams, I ir II kurso floristams, Mariui Gvildžiui. Padėkas projekto dalyviams įteikė centro direktorių L. Anužienė ir kolegijos direktorių Aivaras Anužis.

Audronė KAMINSKIENĖ

Seimo narė V. V. Margevičienė grožėjos papuošta bažnyčia. Autorės nuotraukos

Geras pasiruošimas gynybai – mūsų valstybės saugumo garantas

Baltijos šalys, tarp kurių ir Lietuva, turėdamos skaudžią okupacijų patirtį, Rusijos ne-paskelbtos, tačiau realiai vyk-domos Ukrainos okupacijos akivaizdoje, su didžiulių nerimu žiūri į savo ateitį – naujos okupacijos grėsmę. Palaiky-damos Ukrainos pastangas išlai-kyti nepriklausomybę nuo Ru-sijos ir ryžtą jungtis prie euro-atlantinių struktūrų, remda-mos Ukrainos siekius bei teik-damos materialią bei finansinę pagalbą, Baltijos šalys valsty-biniu ir visuomeniniu lygiu turi ruoštis agresiją atremti ginklu bei kitomis pilietinio pasiprie-šinimo priemonėmis.

Pasauliui žinomas Lietuvos laisvės kovos sajūdžio ir Lietu-vos laisvės kovotojų sajungos precedento neturintis karas po karo, dešimtmetį trukęs gin-kuotas ir neginkluotas pasi-priešinimas sovietinei okupa-cijai. Naujos grėsmės akivaiz-doje radosi neatidėliotinas poreikis ruoštis pasipriešini-mui, kol okupacija nepraside-jė, kol neprognozuojama kai-mynė dar tik užuominomis gviešiasi Baltijos šalių.

Nuostatos „si vis pacem, para bellum“ (nori taikos, ruoškis karui, – lot.), „kas ne-maitina savos kariuomenės, maitina svetimą“ nepaseno, jas pasaulyje patvirtina karo stab-dymo patirtis. Mūsų visuome-nė nėra išsimoninusi šiu nuo-

statų, nes per atkurtos nepri-klausomybės du dešimtmečius pradėjo pamiršti buvusias okupacijas, iki šiol naujų grēsmių tarsi nejautė. Valstybės pasiruošimas gynybai vyko vangiai, išlaidos krašto apsaugai, lyginant su kitomis ES šali-mis, buvo minimalios, nedidi-namas, sustabdytas šaukimas į privalomają karą tarnybą, pa-sikliauta euroatlantinių struk-tūrų skydu.

Lietuva, būdama agresy-vios Rusijos ir jos satelito – Baltarusijos, neprognouoja-mos autoritarinės valstybės, apsuptyje, neskyrė reikiama dėmesio gyvybiniams pajęgu-mams stiprinti. Ne kartą Lietu-vos laisvės kovotojų sajunga ir kitos patriotinės visuomeninės organizacijos kreipėsi į aukš-čiausias Lietuvos institucijas įspėdamas apie besiartinantį akivaizdų karinį pavoju, praše skirti reikiamu lėšų krašto apsaugai, tačiau sukrusta tik Rusijai pradėjus atvirą karą prieš Ukrainą. Kiekvienas Lie-tuvos pilietis patriotas su pavy-du klausė JAV prezidento kal-bos, pasakytyos Taline. JAV vadovas gyrė Estijos finansi-nius įspareigojimus NATO ir pažymėjo, kad tuo privalo susi-rūpinti ir Lietuva, kol kas gy-nybai skirdama per vieną pro-centą nuo BVP.

Rusija pradėjo atvirą karą prieš Ukrainą. V.Putinas gra-

sina ne tik Baltijos šalims, bet ir visai Europai. Prancūzija, Vokietija, Italija, Suomija, Vengrija, turėdamos tam prius ekonominius ryšius su Rusija, bando dar koketuoti, tačiau ir šios valstybės pradeda supras-ti, kad žaidimas su „žaliais žmogeliukais“ baigėsi. Dabar-tiniu metu tik JAV, NATO, Didžioji Britanija, Australija yra garantas, galintis sutram-dytis įsismarkavus agresorių ir apsaugoti Baltijos šalis nuo pakartotinos okupacijos. Aki-vaizdu, kad esame trečiojo pasaulinio karo išvakarėse.

Dabartiniu metu ypač svar-bi Lenkijos, Baltijos, Bene-liukso, demokratinių Šiaurės šalių vienybė ir bendradarbia-vimas, nes karo židiniai buv-uosiose sovietinėse respublikose, gal ir Lenkijoje, gali atsirasti netikėtai. Ypač Lietuvoje: Vil-niaus, Šalčininkų, Švenčionių, Visagino rajonuose, Klaipėdoje, su Kaliningrado sritimi besiribojančiose terito-rijose.

Todėl manytume, kad būti-nas karinių dalinių perdislo-kavimas į šias pavojingas vie-tas, ypač kur mūsų piliečiai klausosi informacijos tik iš Rusijos, Baltarusijos ir kitų nepatikimų Lietuvai informa-cinių šaltinių. Būtina didinti ir apmokyti savanorių pajęgas, testi šaulių organizacijos gau-sinim, kad būriai atsirastų ne tik miestuose, bet ir mieste-

liuose, kaimuose; spręsti, kaip prezidento A. Smetonos lai-kais, jų apginklavimą. Į gynybi-nius pilietinius pajęgumus įtraukti medžiotojus, savo na-muose turinčius gerų ginklų arsenala. Aukštosiose mokyk-lose, kolegijose, vidurinėse mokyklose neatidėliojant įves-ti karinį parengimą, kad kilus pavojuj mokėtų elgtis su ginklu. Siuo metu vyksta aktyvus informacinis karas prieš Lais-vės kovotojus, partizanus – Lietuva įvardijama kaip žyd-šaudžių tauta, išleidžiamā daug antivalstybinės, šmeiži-kiškos literatūros, veikia kol kas nesutramdomi A.Paleckio, G.Grabausko ir kitų išsišoki-mai, liaupsinantys agresyvia Rusijos politiką. Todėl moky-mo įstaigose būtina sustiprinti patriotinį auklėjimą.

Neatidėliotinai turi būti su-stiprinta strateginių objektų: Visagino, Kauno, Kruonio elektrinių, Klaipėdos uosto ir ypač naujojo terminalo, laivo, gabenančio kurą, ir kitų, ap-sauga. Būtina apsaugoti žemės ūkio objektus, gyvulininkystės fermas nuo įvairių diversijų ir taršos. Afrikinio kiaulų maro patekimo į stambius gyvulininkystės objektus priežastis gali būti ir diversijos. Žmones rei-kia apmokyti civilinės saugos, organizuoti piliečių mokymus branduolinio ginklo panaudo-jimo atveju, sutvarkyti pagal

naujausias technologijas slėptuves, peržiūrėti evakuaci-jos planus.

Nepatenkinamai vertinama ir kibernetinio saugumo bū-klė – tai liudija padažnėjė įsi-laužimų į sistemas atvejai. Ži-notina, kad priešiška valstybė kuria ir jau yra panaudojusi kibernetinės sistemas trikdančias priemones. Sunku net įsi-vaizduoti pasekmes, jei būtų paralyžiuota gynybos bei kitų kibernetinio saugumo sričių sistema.

Gera žinia, kad birželio 16 dieną Lietuvos Vyriausybė palaimino Krašto apsaugos ministerijai pavaldų kiberne-tinio saugumo centro steigimo projektą.

Lietuvos Sajūdis, 1991 me-tų sausio 13-osios įvykiai Lie-tuvuje, „Rožių revoliucija“ Gruzijoje, Maidano kovos Ukrainoje, pilietinės iniciatyvos kitose šalyse liudija, kad sā-moningu visuomenė pajęgi da-ryti esminį poveikį ne tik savo, bet ir kitose šalyse. Tačiau vi-suomenė reikia švesti, paruo-sti, mobilizuoti. Čia jau neuž-tenka vien valstybinių institu-cijų pastangų, į bendrą frontą turi jungtis ir žiniasklaida, visuomeninės patriotinės or-ganizacijos.

Tik gerai paruošta gynyba stabdys agresorių, užtikrins visuomenės saugumo jausmą.

Jonas BUROKAS

Istorinė Oršos mūšio pergale

(atkelta iš 1 psl.)

LDK kariuomenės pergale-prie Oršos sulaukė ištisies di-delio tarptautinio pripažinimo. Žinia apie Lietuvos šlovę greitai apskriejo Europą. 1514–1515 metais buvo parašyta daugiau nei 10 mūšių apdainuojančių poetinių tekstų, sukurtą dailės kūrinių.

Parodos „Oršos mūšiui – 500“ atidarymo iškilmės muziejuje prasidėjo trimis 1754 metų patrankos šūviais, skirtais Lietuvos didžiajam kunigaikščiui ir Lenkijos karaliui Žygimantui Senajam, Lietuvos didžiajam etmonui Konstantinui Ostrogiškiui bei Lietuvos valstybei.

„Nors šie metai paskelbtai Oršos mūšio metais, tačiau istorikai susirūpinę, kad visuomenė, ypač jaunimas, mažai žino apie mūšio reikšmę ir tuometinės geopolitinės situacijos panašumą į dabartinę“, – teigė muziejaus istorikė Reginė Rajeckienė. Tad pagilinti istorijos žinias padės paroda, veiksianti iki 2015 metų sausio pabaigos.

Parodos atidarymo metu apie istorinę Oršos mūšio svar-

bą, sulygindami su dabartine geopolitine padėtimi ir įvardy-dami tą patį, kaip ir prieš 500 metų, agresorių – Rusiją, kal-bėjo krašto apsaugos viceministras M. Velička, Vytauto Didžiojo karo muziejaus direktorius K. Kuršelis, Kauno miesto vicemeras S. Buškevi-cius, Lietuvos dailės muziejaus direktorius R. Budrys, Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos profesorius V. Rakutis, jubiliejinio medalio autorė L. Kalinauskaitė; karo dainas ir sakmes dainavo roko grupė „Thundertale“.

Parodą parengė Lietuvos dailės muziejaus, Lietuvos Di-džiosios Kunigaikštystės val-dovų rūmų ir Vytauto Didžiojo karo muziejaus istorikai. Ekspoziciją „Oršos mūšiui – 500“ papildė vienoje VDKM salėje veiksianti Lietuvos val-dovų rūmų ekspozicija.

Lietuvos dailės muziejas Kaune eksponuoja įžymiojo 16 amžiaus pradžios dailininko Hanso Krelo (Hans Krell) paveikslą „Oršos mūšis“ natūra-laus dydžio kopiją (originalas saugomas Varšuvos nacionali-niame muziejuje), nutapytą

pagal nežinomo autoriaus, ma-noma, išsilavinimą gavusio Lu-ko Kranacho Vyresniojo dirb-tuvėje, kūrinį ant medžio lentos. Paveikslą tyrinėjai pada-re priešlaidą, kad originalo au-torius galėjo būti mūšio liudi-ninkas, nes tiksliai pavaizdavo kariuomenių išdėstymą, lauko topo-grafiją, pagrindinius kariuomenės vadus, svarbius mū-šio etapus, be to, ir pats save, sėdintį ant Dnepro kranto. Tai seniausias išlikęs Lietuvos ir

Lenkijos istorijos epizodą vaiz-duojantis batalinio žanro kūri-nys. Taip pat parodoje ekspo-nuojamos Konstantino Ostro-giškio ir Radvilos Barzdotojo portretų kopijos. Vytauto Di-džiojo karo muziejaus ekspo-ziciją papildė dailininko J. Grigorovičiaus Žygimanto Senojo bei Konstantino Ostrogiškio portretais, taip pat ir archeo-loginių ginkluotės radiniai. Parodą „Oršos mūšiui – 500“ pristatė Vytauto Didžiojo karo muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės karybos istorijos ir archeologijos skyriaus vedėjas Eduardas Brusokas.

Parengė Dalia LUKŠAITE-MACIUKEVICIENĖ

Kviečia paroda apie Lietuvos visuomenę Pirmojo pasaulinio karo pradžioje

Nuo rugsėjo 1 dienos Lie-tuvos mokslo akademijos Vrublevskių bibliotekoje veikia paroda „Lietuvos visuomenė Pirmojo pasaulinio karo pradžioje: įvykiai, draugijos, as-menybės“.

Bibliotekos Rankraščių ir Retų spaudinių skyriuose sau-gomi unikalūs dokumentai bei leidiniai naujai ir netikėtai at-skleidžia to meto visuomenėje vykusius procesus, pasakoja apie karo veiksmų fone be-siplėtojusius santykius tarp lietuvių politinio pasaulio kon-servatorių ir radikalų.

Pagrindinis dėmesys skiriamas karo metu susikūrusioms struktūroms, kurioms teko rūpintis nuo karo nu-kentėjusiais gyventojais. Dauguma dokumentų visuomenei pristatomų pirmą kartą (pa-vydziai, Julijos Žymantienės Žemaitės pasirašyti kvitai, niekada neeksponuotos ad-vokato Andriaus Bulotos fon-

do fotografijos).

Parodoje siekiama kitu ra-kursu pažvelgti į išskirtines to meto asmenybes ir iškelti nau-jų klausimų. Kas buvo vienu iš ryškiausių lietuvių radikalų? Kokie daktaro Cemacho Šaba-do nuopelnai karo meto Vil-niaus visuomenei?

Pirmasis pasaulinis karas pasaulyje pakeitė per kelis šimt-mečius nusistovėjusią tvarką: sugriovė keturias didžiausias imperijas, bet ant jų griuvėsiu iškélé keliolika naujų tautinių valstybių. Tie pokyčiai vyko milžiniškų aukų sąskaita. Tačiau tai neužkirto kelio kai kurių tautų revanšizmui vėl kilti. Nors viskas vėl iš naujo permastoma, tačiau visuome-nėje nedaug žinoma apie Pir-mąjį pasaulinį karą, jo eiga, pasekmes šiandieninėi geopo-litinei tvarkai. Daug kas liko neužfiksuota, išsitrynė iš at-minties tų laikų įvykių.

„Tremtinio“ inf.

Ivykiai, komentarai

Taika pagal Putiną

Mes dar kada nors sužinojome, kokios buvo tikrosios priežastys, kad pačią paskutinę 20 amžiaus dieną į Rusijos valdžios viršūnę iškopė buvęs KGB agentas Vladimiras Vladimirovičius Putinas. Atrodė, kad su šiuo amžiumi nueis užmarštin siaubas, kurį patyrė jame gime, išgyvenę ir nugyvenę žmonės – tai balsiaus žmonijos istorijoje pasauliniai karai, antžmogiškų ideologijų triumfas (ir, ačiū Dievui, žlugimas), branduolinės katastrofos. Deja, siaubo užkratą agentas sugebėjo pernešti ir į 21 amžių. Šiandien liga pasireiškė pačiu aštriausiu būdu – Europoje prasidėjo karas, o jį sukėlės saugumiečių klanas, vadovaujamas V. Putino, net nekečina atsilipti į raginimus ir prašymus paklusti bendražmogiškosioms vertybėms ir negriauti tvarkos, kuri Europoje daugiau nei pusę amžiaus garantavo taiką ir stabilumą. Gavęs neribotą valdžią ir didžiulės šalies gamtinius išteklius, saugumiečių klanas iškėlė strateginių uždavinį – pasodinti Europą „ant adatos“, tai yra padaryti ją visiškai priklausomą nuo Rusijos naftos ir duju. Ypač nuo pastarųjų. Kodėl to reikia? Ogi todėl, kad priklausomybės kamuojamasis asmuo (ar valstybė) pasidaro vergiškai nuolankus. Deja, planas neišdegė, Vakaruose pakako blaiviai mąstančių ir nepaperkamų žmonių, kurie paviešino grėsmę ir ēmésie ieškoti alternatyvų. Kas beliko Kremliaus saugumiečių klanui, kai pasidarė akivaizdu, kad žlunga viltys atkurti buvusią galybę ir baimę, kuria jie baugino visa civilizuotą pasaulį? Pulti, kol neprarasta tai, kas buvo pasiekta. Nesvarbu, kad jégos apogėjus nepasiekta, tačiau ir esamų pajégumų pakaks silpnnesniems ir taikiems kaimynams sunaikinti, ypač kai visa Vakarų civilizacija apsiprato su tarptautine teise ir jos besąlygiškai laikosi, o artejant žiemai dar ir neturi kitų galimybių šildytis, tik rusiškas dujas...

Taigi dabartinis pasaulis aplink mus yra būtent toks – iš vienos pusės Vakarų civilizacijai mirtiną pavojuj ēmė kelti Kremliaus saugumiečių klanas, iš kitos – radikalieji islamistai. Štai apie šias grėsmes susitikę Velse, Didžiojoje Britanijoje, praėjusių savaitę kalbėjosi NATO šalių vadovai. (Kalbant apie islamistų smogikus, kurie jau skelbiasi sukūrė Islamo valstybę – kalifatą, galvau ateina mintis – ar nepri-

mena tai marksizmo atsira-dimo Europoje ir jo sukeltų katastrofų?)

Be abejo, Baltijos šalys labiausiai norėjo išgirsti, kad jų saugumo garantijos bus patvirtintos ne tik žodžiais, bet ir konkretiais darbais. Dar prieš ši lyderių susitikimą Estijoje apsilankęs JAV prezidentas Barakas Obama visam pasauliui ir, galima sakyt, konkretai Rusijai, paskelbė, kad NATO yra Estijos, Latvijos ir Lietuvos nepriklasomybės garantija, „užantspauduota“ ginklu, kuris bus panaudotas, jei kažkam šautų mintis pasikėsinti į bent vieną iš NATO narių. Prezidento B. Obamos atidžiai klausėsi visas pasaulis. Po susitikimo Velse Rusijai pasiūstas aiškus signalas, kurį galima pavadinti „net nebandykit“. Ir priedas – papildomas sankcijos. Negana to, Kremliaus patyrė dar vieną akibrokštą – Prancūzijos prezidentas François Olandas pareiškė, kad kol kas jo šalis susilaiko nuo „mis-tral“ tipo laivų perdavimo Rusijai. Ir paaškino, kad Rusijos karo prieš Ukrainą fone néra kaip juos perduoti. Rusijos atsakas dabar mažai kam rūpi – o ką gali pasakyti šalis apie sutarčių laikymą, jei pati spjovė į sutartis, kurių iniciatorė ir dalyvė buvo ji pati? Geriausiai situaciją apibūdino rusų demokratų karikatūra – piko veido Putinas sako prancūzams: „Jei neatiduosite mums mūšių laivų, mes jums grąžinsime jūsų idiotą“. Ir parodytas aktorius Žeraras Departjė.

Gaila, bet tuos laivus prancūzai pasilieka trumpam – jei Rytų Ukrainoje išivyrautų taika, laivai plauks pas užsakovą. (Idomu, kur konkretiai – ar į aneksuotą Sevostopolį?)

Neatrodo, kad Rusijai reikia taikos – dar susitikime Minske, kai Putinas „paspau-dė“ ranką Ukrainos prezidentui Petro Porošenkai, buvo aišku, jog tai tik eilinis pasityciojimas iš Vakarų demokratijos, ką, beje, patvirtino Rusijos desantininkų patekimas į ukrainiečių nelaisvę, nors Kremliaus ir dabar teigia, kad nejvedės karių į Ukrainą. Tie-sa, vykstant NATO viršūnių susitikimui Velse, Mongolijoje viešintis Putinas paskelbė taikos planą, kuriame, pasirodo, trūksta svarbiausio punkto – Rusijos karių išvedimo iš Ukrainos (šio punkto néra dėl nenusakomos priežasties – pasak Kremliaus, „Ukrainoje néra Rusijos karių“). Tad ne-

nuostabu, kad niekas nepatikėjo „gerais“ Putino norais, be to, ir separatistų niekas neįpareigojo palikti ramybę Rytų Ukrainą. Ilgai laukti neteko – nors buvo pasiekta šiokio tokio susitarimo dėl paliaubų (taip pat Minske, kur P. Porošenka, susitikęs su separatistais, besivadinančiais „respublikų“ lyderiais, sutarė nutraukiti ugnį), separatistai kartu su Rusijos kariais užpuolė Mariupolio prieigas.

Akivaizdu, kad Kremliaus ši miestą puola dėl vieno tiksloto – jų užėmus atsivertų galimybės susijungti su Krymu. Bet Putinas kalba apie taiką. Gudriai kalba – jei taika išivyrautų esamomis sąlygomis, tai Kremliaus gautų tai, ko siekia – įsaldytą konfliktą ir galimybę kontroliuoti Donecko ir Luhansko sritis, kurios savo ruožtu neklausytu Kijevo. Prisiminkime seną sovietų ideologo posakį: „Mes už taiką, bet tik tokią, kokios mes norime“.

Rusijos demokratai stebisi Putino netoliaregiškumu

Rusijos demokratai puikiai supranta, kad Putino klano kursas veda į tarptautinį konfliktą ir Rusijos žlugimą. Deja, jų balsas negirdimas – visa žiniasklaida kontroliuojama Kremliaus, nepaklusnūs žurnalistai nužudomi. Opozicija įvertino Rusijos užsienio reikalų ministro Sergejaus Lavrovo kalbas apie kvietimą į konsultacijas dėl Budapešto memorandumu. Putino opozicijos atstovas Borisas Nemcovas sako nesistebintis, kad Lavrovas neturėjo ką pasakyti, tik paneigė tokijų konsultacijų galimybes. Juk jis neturi jokio pasirinkimo. Rusija atsisakė dalyvauti konsultacijose dėl Budapešto memorandumu, kurį Rusija, Ukraina, JAV ir Didžioji Britanija pasiraše 1994 metais, tuo patvirtindama Ukrainos, kaip nebranduolinės valstybės, statusą, su kuriuo Ukraina sutiko gavusi visų minėtų šalių garantijas dėl šalies suvereniteto ir teritorijos vientisumo. Tačiau Krymo aneksija ir intervencija į Rytų Ukrainos teritoriją pačiu grūbiausiu būdu laužo Rusijos pasirašytus įsipareigojimus. Iš esmės Putino veiksmai griauna pasaulinę tvarką, palaikiusi branduolinio ginklo neplatinimo doktriną, ir atrūka Kijevui rankas pasigaminti atominę bombą. Ukraina – ne Iranas, joje yra atominių jėgainių, o

mokslinkų ir inžinierų kvalifikacija pakankamai aukšta, kad jie be vargo sukurtų branduolinį ginklą. Juk iš tiesų darbar Ukrainą nuo tokio žingsnio sulaiko tik JAV ir ES, bet tai negali tapti amžinai. Tad kyla klausimas – ar Rusijai reikėjo okupuoti kaimyninės valstybės teritorijas, kad išsigytų mirtiną priešą, galintį bet kada apsirūpinti branduoliniu ginklu? Ar tai išmintinga, toliaregiška?

Pasak B. Nemcovo, neverta turėti iliuozijų ir dėl Putino „taikos“ plano – tai viso labo Ukrainos supléšymo ir marionetinės „Novorosijos“ valstybės sukūrimo planas. Taikos jis net nesiūlo. Jei siūlytų – pirmiausia išvestų iš Ukrainos teritorijos 76, 98 oro desanto divizijas, taip pat 9, 17, 18, 19 motošaulių brigadas, 31 oro desanto brigadą ir kitus karius. Deja, nieko panašaus Putino plane nėra. Taip pat nėra né žodžio apie ugnies nutraukimą Mariupolio rajone. Suprantama – Novoazovskas ir Mariupolis Putiniui reikalingas, kad būtų sukurtas sausumos koridorius į Krymą. Taigi manantieji, kad Putinas pasitenkins Donecku ir Luhansku, žiauriai klysta. Priešakyje – Zaporozė ir Chersonas. Be jų prie Krymo neprieisi. 7 milijonai žmonių, gyvenančių Donecke ir Luhanske, negauna pensijų ir algų, todėl tuos pinigus teks sukrapštyti iš eilinių Rusijos piliečių kišenės, pirmiausia, žinoma, regionų saskaita (juk Putinas nepradės mažinti išlaidas ginklavimuisi, specialiosioms tarnyboms ir valdžios aparatu). Tad sparčiai kylant kainoms, Rusijos žmonės turi ruoštis mokamam viduriniam išsilavinimui, mokamai medicinai (kuri ir dabar yra „mokama“) ir algų bei pensijų įsaldymui. Ar tie 80 procentų, palaikančių Putiną, tokią pasekmį norėjo?

Gintaras MARKEVIČIUS

Velse – Lietuvos saugumui svarbūs sprendimai

Rugsėjo 5 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė kartu su kitų NATO šalių vadovais Velse susitarė dėl naujų konkretių priemonių, kad būtų tinkamai atsakyta į naujus iššūkius ir grėsmes Aljanso šalims. Šalies vadovė pabrėžė, kad šie sprendimai lemia didesnį Lietuvos saugumą. NATO vadovai Velse susitarė dėl gynybos plano, kuriamie numatomos papildo-

mossaugumo priemonės Baltijos regione. Nuspręsta, kad gynybos planai bus nuolat atnaujinami, atsižvelgiant į naujai kylančias grėsmes. Rugsėjo pabaigoje Vilniuje rinksis NATO šalių kariuomenių vadai, kurie aptars gynybos veiksmų plano įgyvendinimą. Taip pat nuspręsta Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse įkurti NATO vadavietes. Jos padėtū priimti pastiprinimą ir rengtų koletyvinės gynybos pratybas.

NATO vadovų susitikime priimtas sprendimas sukurti greito reagavimo pajėgas, kuriuos efektyviai reaguotų į grėsmes ir galėtų suteikti skubią pagalbą. Taip pat susitarta dėl esamų reagavimo pajėgų parengties didinimo.

Šalies vadovės teigimu, Rusijos agresija prieš Ukrainą yra išbandymas NATO. Jei Rusija nesulaiks tinkamo atsako, ji gali eiti toliau. Todėl Lietuvos interesas yra stiprus ir greitas Aljansas, pasirengęs laiku ir efektyviai duoti atkirtį iškilusioms grėsmėms.

Pasak Prezidentės, Velse patvirtintos priemonės reiškia ne tik Aljanso gynybinių gebėjimų stiprinimą, bet ir labai aiškų įsipareigojimą grėsmės akivaizdoje ginti Lietuvą ir kitas Baltijos šalis.

Atsigaunant NATO šalių ekonomikai, taip pat sutarta skirti daugiau finansavimo gynybai, kad būtų atnaujinta reikalinga infrastruktūra, padidintas kariuomenės aprūpinimas, paruošti kompetentingi valdymo ir logistikos eksper-tai. Stiprinant NATO šalių bendradarbiavimą, nuspręsta organizuoti daugiau bendru karinių pratybų, kuriose kariai galėtų išmoki dirbtį išvien.

NATO šalių vadovai taip pat išreiškė tvirtą paramą Ukrainai ir nusprendė dėl konkretių pagalbos priemonių šiai šaliai. Velso susitikime buvo įsteigtas 4 Patikos fondai, kurie padės Ukrainai reformuoti kariuomenę, didinti jų pajėgumą, kovoti su kibernetinėmis grėsmėmis. Lietuva prisidės prie pagalbos Ukrainai teikiimo. Bus stiprinamas NATO ir Ukrainos bendradarbiavimas, plečiamas NATO ryšių biuras Kijeve.

Vadovų susitikime Velse buvo patvirtintas ir bendradarbiavimo priemonių paketas Gruzijai. Taip pat tikimasi sustiprinti bendradarbiavimą su Moldova, dalyvausiančia Gynybos pajégumų plėtojimo iniciatyvoje.

Prezidentės spaudos tarnyba

Nesumokėta garbės skola

Diplomato Vytauto Antano DAMBRAVOS pranešimas, skaitytas Genocido aukų muziejuje surengtoje mokslinėje popietėje, skirtoje Molotovo-Ribentropo paktos pasirašymo 75-mečiui

Jeivis Antrojo pasaulinio karo metais sovietų iš amerikiečių gautas gėrybes paversume pinigais, kaina siektų 100 milijardų dolerių. Tokia yra garbės skola Jungtinėms Amerikos Valstijoms, išgelbėjusioms Sovietų sąjungos gyventį.

Nacių ir sovietų žiaurumo aukos

Hitlerio ir Stalino žiaurumas istorijoje neturi palygintimo. Siautėjimo metais naciai, vykdymai genocidą, sunaikino 5,8 milijono žydų, išžudė čigonus, likvidavo politinę opoziciją, ligonius ir protiškai nesveikus žmones – visus, kurie pagal arjų rasės pranašumo maniją sergantį Hitlerį neturėjo viesos pasaulyje. Skaičiuojama, kad Antrasis pasaulinis karas pareikalavo 60 milijonų žmonių aukų.

Sovietų sąjunga nuo bolševikų revoliucijos dienų iргi sunaikino apie 60 milijonų žmonių. Vien Ukrainoje Stalinas badu numarino ir išžudė 7 milijonus gyventojų, daugiausia ūkininkų. Jis sadistiškai siautėjo per Antrajį pasaulinį karą. Per pirmus pusantrų metus, Hitlerio pulkams įsiveržus į Sovietų sąjungą, Stalinas ir jo netikę Raudonosios armijos vadai padengė frontą milijonais nužudytyjų, bet priešo nesulaikė. Pirma drauge su Hitleriu, vėliau Stalinas vienas vykdė genocidą užgrobtose šalyse. Pasmerkdamas jį Sovietų sąjungos Komunistų partijos 20 suvažiavime Nikita Chruščiovą prilygino tokį žmonių ir net ištisų tautų naikinimą bepročio elgesiui.

Nepuolimo paktą pasiraše Joachimas von Ribentropas ir Viačeslavas Molotovas Maskvoje 1939 metų rugpjūčio 23 dieną, prieš pat vidurnaktį. Prie jo buvo pridėtas slaptas protokolas, kuriuo Rytų Europa padalijama į nacių ir sovietų įtakos zonas. Protokolas numatė teritorinius pakeitimus Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje ir Rumunijoje. Šis nuožmuz diktatorių sandėris uždegė Hitleriui žalią šviesą pulti Lenkiją. 1939 metų rugsėjo 1 dieną jis ižiebė Antrojo pasaulinio karo liepsnas.

Visa tai truko iki 1941 metų birželio 22 dienos, kai Hitleris, apsviaigės nuo neįtikimų laimėjimų, surizikavo baigtį „krauju cementuota“ savo sėbravimą su Stalini ir pasiuntė 3 milijonus karių prieš Sovietų sąjungą. Buvo veržiamasi per Baltijos valstybes iki Lenino-

grado ir Maskvos, o per Ukrainą – iki Kaukazo.

Sovietų skaičiavimu, karo metais Stalinas šaltakraujiskai paaukojo apie 20 milijonų žmonių, tarp jų – maždaug 8 milijonus civilių. Taigi aukų skaičius buvo kone šešis kartus didesnis negu Vokietijos. Nors patyrė katastrofiškų pralaimėjimų pirmaisiais metais, per karą ir po jo Stalinas išlaikė sovietinę vergų imperiją ir gerokai ją praplėtė. Užgrobė Baltijos valstybes, dalį Suomijos, perėmė į savo kontrolę rytinę suskaldyto Vokietijos dalį, užvaldė Lenkiją, Čekoslovakiją, Vengriją, Rumuniją, Bulgariją ir dalį Mongolijos. Karo padarinys – Stalinui pavyko primesti bolševikinę santvarką 30 milijonų žmonių. Vakarų sąjungininkų jėga ir krauju Hitleris buvo sunaikintas.

Prisimintinas vienas Winstono Churchillio memuaruose padarytas įrašas: „Baltijos valstybės buvo Europos skydas prieš bolševizmą. Mirties šukos éjo atgal, pirmyn ir vėl atgal per Estiją, Latviją ir Lietuvą. Nebuvo abejonės, kieno pusėje tiesa. Baltijos valstybės turėtų būti suverenūs ir nepriklausomi kraštai... Mes niekada nepripažinome 1941 metų Rusijos teritorijos sieną. Perleisti Baltijos valstybes Sovietų Rusijai būtų priešinga visiems principams, už kurių igyvendinimą kariavome; tai užtrauktų mums negarbės šyda.“

Pergalė – nepelnyta aplinkybių pasekmė

Antrojo pasaulinio karo pradžioje Georgeas Bernardas Shaw rašė: „Bus tik dvi laimėtojos – Jungtinės Amerikos Valstijos ir Sovietų sąjunga“. Nesunku suprasti, kaip Amerika tapo laimėtoja, tačiau Sovietų sąjungos pergalo buvo nepelnyta susidėjusių aplinkybių pasekmė.

Prasidėjus Hitlerio karui su Sovietų sąjunga, nacių karo mašina be didesnio pasipriehinimo stūmėsi per Rusijos stepes tollyn į Rytus. Ir Stalinas, ir mirčiai į frontą siunciami žmonės suvokė, kad sovietai su savo atsilikusia technika, produkcija ir silpna karo vadovybe ilgai neatsilaikys.

Bet jvyko kai kas nelaukta. Sovietams ir naciams susirėmus mirtinai kovai sugnjužusios raudonosios imperijos rytuose, sniege ir purve, į pasaulinį karą staiga aktyviai įsitraukė Jungtinės Valstijos. 1941 metų gruodžio 7 dieną japonams užpuolus amerikie-

čių Perl Harboro laivyno bazę, Hitleris po keturių dienų paskelbė karą JAV. Šis sprendimas sukrėtė vokiečius, ypač Vokietijos kariuomenės vadovus. Jie nenorėjo kovoti su amerikiečiais, nes žinojo, kad išjudinus pasaulinės produkcijos milžinę Vokietija nepajęgs laimeti karą.

Karo „gėrybės“

Cia Stalinui nusiypsojo likimas – jis tapo JAV sąjungininku. Netrukus sovietai su laukė iš JAV milžiniško kiekiečio ginklų. Dar nesenai Stalinas karo reikmenimis, ypač žaliauromis, aprūpindavo Hitlerį, o dabar viskas vyko priešingai: gėrybės plaukė nestabdomu srautu, beveik natūraliai, ir vis gausėsnės.

JAV išplėtojo istorijoje ne girdėtą karo produkciją. Pa iliustruoti užtenka vieno pavyzdžio. Netoli Detroito esančioje lygumoje buvo pastatyta didžiausia žmonijos istorijoje halė – 800 metrų ilgio ir 400 metrų pločio. Viename hale gale į ugnį buvo pilamos žaliavos, o po valandos kitame jau riedėjo baigtas bombo nesėsis, paruoštas bandymams – ir karui. Per pirmus metus JAV pagamino 8760 bombo nesėsių. Kitais metais – 48 tūkstančius, dar kitais – 86 tūkstančius lektuvų. Kas šešias minutes – lektuvas!

Vienas garsiausiai vokiečių karo vadų (generolo Alberto Kesselringo štabo viršininkas) generolas Siegfriedas Westphalis savo knygoje „Heer in Fesseln“ („Kariuomenė pančiuose“) rašo, kad amerikiečių išplėtotų karo technologijų ir produkcijos akivaizdoje Hitlerio karinės pajėgos pamažu tapo bejėgės. Tuo metu didžiulė parama sovietams turėjo lemiamos reikšmės: sukūrės rusų milžinas atsigavo, persiorganizavo ir pradėjo pulti.

Generolo S. Westphilio pateikti duomenys apie karo siuntų, kurias Sovietų sąjunga Antrojo pasaulinio karo metais gavo iš JAV, dydį gana patikimi: 17 tūkstančių lektuvų, 51 tūkstantis visureigiu, 400 tūkstančių sunkvežimių, 12 tūkstančių šarvuotų automobilių, 8 tūkstančiai priešlektuvinių patrankų, 105 pavidininių laivų, 197 torpedinių laivų, 50 tūkstančių tonų odos, 15 milijonų porų batų, 3,7 milijono padangų, 2,6 milijono tonų plieno, 800 tonų įvairių cheminių produktų, 340 tūkstančių tonų šaudmenų, 8 tūkstančiai tonų gumos ir 4,7 milijono tonų maisto pro-

Sveikiname

Garbingo jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

**Julę ČEKANAVIČIENĘ ir Vytautą LAUČIŪNĄ – 80-ojo,
Juozą DIRSĘ – 75-ojo.**

Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, artimųjų meilės, laimingų ilgiausių metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

duktų.

Ši statistika stulbina. Vokiečių generolas S. Westphalis todėl ir tvirtino, kad be šios gigantiškos paramos sovietai būtų neturėjė jokios galimybės apsiginti, ką jau kalbėti apie laimėjimus. Jei visas karo metais jų gautas gėrybes paversume pinigais, kaina siektų 100 milijardų dolerių. Tokia yra sovietų garbės skola Jungtinėms Valstijoms, išgelbėjusioms Sovietų sąjungos gyventį.

Maskvoje. Tik amerikiečių dėka atsigavęs Stalinas išlaikė sovietinės meškos letenose savo vergų imperiją, drėsais valdant amerikiečių siūstas gėrybes koncentracijos stovyklose kovai ir terorui prieš bolševizmo aukas, melu, klasata, gudrumu, įžūlumu ir ginklo jėga įsitvirtino sovietų okupuotose ar kontroliuojamose Europos teritorijose. Net Lenkija nebuvo išvaduota, nors būtent dėl jos Anglija ir Prancūzija paskelbė karą Hitleriui.

Ne be reikalo prezidentas Haris Trumanas, grįžęs iš Potsdamo konferencijos, pasakė, kad „sutartys, sudarytos su sovietais, nevertos nė to popieriaus, ant kurio yra surašyti“. Sovietų sąjunga žodžiais ir veiksmais parodė, kad jos tikslas – užvaldyti pasaulį. Nuo rusų caro Ivano Žiauriojo laikų Maskvos imperija siekė šio tikslą grobstydama šalis, naikindama tautas. Per penkis šimtus egzistencijos metų Rusija išplėtė savo imperiją iki sunkiai įsivaizduojamo ploto – 22 402 200 kvadratinės kilometrų. Kruvinoji imperija didėjo neįtikimu greičiu: po daugiau nei šimtą kvadratinės kilometrų kasdien... per penkis šimtmecius.

Hitleris ir Stalinas yra istorijos pasmerkti, tačiau jų padaryta skriaudė Lietuvai, Latvijai ir Estijai iki šiol neatitaisyta. Dabartinė vyriausybė atsako už Stalino laikais padarytus nusikaltimus asmenims, tautoms ir valstybėms.

Buvusioje Sovietų sąjungoje formuojasi nauji istorinės svarbos procesai. Stiprėja balai, reikalaujantys patraukti atsakomybę būvusius kaltininkus, – kaip Vakarų sąjungininkai padarė Niurnberge su Hitlerio bendrininkais, pripažintais kaltais dėl Europoje vykdyto genocido.

Reparacijoms senatis netaikoma.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

„Lietuvos pašto“ skyriuose ir internetu prenumerata.post.lt galite užsiprenumeruoti savaitraštį „Tremtinys“.

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 28 dienos.

Prenumeratos indeksas 0117, kaina:

1 mėn. – 8,16 Lt (2,37 euro),
3 mėn. – 24,48 Lt (7,10 euro).

2014 m. rugėjo 12 d.

Neramus 1948-ųjų gegužės 22-osios rytas. Lietuvos žmonės apimti nevilties. Jau pradėjo tušteti kaimynų sodybos, žmonės laukia savo valandos. Neaplenkė ši neganda ir Varėnos krašto. Pervisą trėmimų laikotarpi iš rajono buvo ištremta per 2,9 tūkstančio žmonių, o nukentėjusi nuo okupacijos – daugiau nei keturi tūkstančiai.

I gyvulinį vagoną buvo sulaipinta ir Gecevičių šeima iš Varėnos krašto. Senelis jau kalėjo lageryje, o tremiamyjų sąrašus buvo įtrauktai tėvai ir dukterys. Šeima buvo kaltinama už ryšius su partizanais – močiutės brolis buvo davęs partizano priesaiką ir pasiryžęs ginti Lietuvos laisvę.

Jei ne tremtis, kažin ar Janina Sukackaitė, kilusi iš Dzūkijos, būtų sutikusi savo gyvenimo draugą ir palydovą Zigmą Gecevičių. Tėvams mirus mergaitė neturėjo nė dešimties, tad gyvenimas jos nelepinė. Tą dieną, kai teko ilgam palikti tėviškę, Janina atsidūrė viename vagone su Elena Gecevičiene, Zigmą mama. Ištumta i vagoną tik viena sukele vilkinčią merginą pastebėjo ši geraširdė moteris ir visą kelionės laiką ją globojo, kaip įmanydama padėjo. Ši moteris vėliau tapo ir Janinos drauge, ir mama. Kai pas ištremtą mamą atvyko Zigmą Gecevičius, lemtis jiems nutesė bendro gyvenimo kelią. Ir lydėjo laimės blyksniu paženklinių jų valanda iki paskutinės stotelės tremtyje, iki paskutinio atodūsio ilgame, gražiame gyvenime.

Svarbiausia atrama – moralinės vertybės

Pirmasis paskirties punktas – Malij Ungutas Krasnojarsko krašte. Cia ištremtuosius pasitiko žiaurios gamtos ir buities sąlygos, nepakeliamai sunkus darbas. Tačiau jauni žmonės vadovavosi savo filosofija: reikia gyventi! Zigmą Gecevičius buvo vienas tų maksimalistų, kuris siekė bet kokiomis sąlygomis bet kokios gerovės. Viena iš jų buvo šeima. Ir būsimos žmonos ilgai dairytis neteko, jis jau buvo nusižiūrėjęs Janiną Sukackaitę. Kai jai pasipiršo, mergina ne iš karto pasakė „taip“ Ji pasiūlė Zigmui kartu nusifotografuoti. Nuotrauką Janina nusiuntė į Lietuvą – Varėnos rajono Rudnios kaimą, kur gyveno sesuo. Ji paprašė tą nuotrauką parodinti parapijos klebonui, kad jis juos abu įvertintų ir palaimintų santuokai. Klebonas antroje pusėje parašė: „Jūsų šią santuoką laiminu ir linkiu iš Dievo pasisemti kuo daugiau palaimos, džiaugsmo ir ištvermės naujame Jūsų

Jei ne tremtis...

moterystės gyvenime. Rūdnia, 1950 m.“

Kokie gajūs vaikystėje tėvų įdiegti moralės ir doros daigai! Našlaitės duonos ragavusi, netekusi gimtųjų namų, pačiu lemtingiausiu savo gyvenime momentu mergina kreipiasi į kunigą, prašydama patarimo ir palaiminimo! Tokia šeima verta pagarbos ir ilgo gyvenimo kartu! Sutuokė J. ir Z. Gecevičius kunigas, tremtinys Marijonas Petkevičius.

Gyvenimo grimasos

Kartais gyvenimas mums pateikia tokį siurprizą, kad nei juos ištasisi, nei pakeisi. Tenka su jais apsiprasti ir gyventi. Jauna Gecevičių šeima laukė pirmagimio. Abu vyлési, kad atėjės į jų kasdienybę vaikas teiks džiaugsmo, nors padidės rūpesčių, bet pilkos gyvenimo spalvos taps šviesesnės. Janina Gecevičienė gimdė Didžiajame Ungute, tiems laikams normalioje ligoninėje. Tuo pačiu metu gimdė ir čia gyvenusi graikė. – Tose Sibiro vietovėse gyveno nemažai ištremtų graikų. – Graikės vaikelis buvo labai silpnas, todėl jis susitarė su akušere sukeisti Gecevičienės vaikelį su jos pagimdytu. Tas graikės vaikelis išgyveno vos kelias valandas. Dievulis jį pasiėmė labai anksti, o graikų šeima augino Janinos Gecevičienės pirmagimį. Kai berniukas, augęs graikų šeimoje, kiek ugtelejo, gyvenvietėje visi kalbėjo: „Litovcą auginate!“ Mat buvo šviesiaplaukis, mėlynų akių. Janina Gecevičienė kalbėjosi su grai-

duotą išbandymą? Jei ne tremtis, ar būtų įvykės toks nesusipratimas Lietuvoje? O jei ir būtų, argi moteris nebūtų susigrąžinusi savo vaiko?

Susitikimas

I Lietuvą Gecevičiai grįžo 1967 metais. Turtingi grįžo – keturis vaikelius parsivežę: dukteris Verutė, Onutė, Elytė ir sūnų Zigmą. Didesnių turtų jiems tada tikrai nereikėjo!

Kai šiek tiek pradėjo atsilti politinis klimatas, kai buvusių tremtinių „juodą šleifa“ panaikino reabilitacija, lietuviai skrido į Sibirą, į amžino išalo žemę parsigaibenti ten likusių tėvų, senelių ar jų palaikų, aplankytai artimujų kapus. Išsirengė į kelionę ir Zigmą Gecevičius parsivežti žmonos senelio palaikų.

Buvusioje tremties vietoje jis apsilankė graikų gyvenvietėje tikėdamasis pasimatytu su broliu. Paaiškėjo, jog brolis Vasilius kurį laiką gyveno Kazachstane, vedė vietinę graikę Milaniją, o pastaruoju metu gyvena Novorosijske.

Verutė ir Onutė Gecevičiūtės, išgirdusios tokią naujinę, nenustygė vietoje: „Važiuojam į Novorosijską. Mes turime sujuo susitikti!“ – užsidegė šia idėja abi. Nusipirkio traukinio bilietus ir leidosi ilgon kelionėn. Važiavo dvi su puse pa-

moteris. Kokias žodžias ir argumentais įkalbino Vasilių su seserimis Verute ir Onute susitikti, nežinome. Tačiau jie susitiko. Priežastis buvusi labai paprasta: Vasilijaus šeima bijojo, kad atvykusios Janinos Gecevičienės dukterys prikal-

Nuotrauka, kurią Janina Sukackaitė nusiuntė Rudnios parapijos klebonui

bins Vasilių grįžti į Lietuvą. „Mes tokį tikslų tikrai neturėjome, – sakė Verutė Strasevičienė. – Norėjome tik pasimatyti, į akis vienas kitam pažvelgti“. Onutė Celiešienė pridūrė: „Kai susitikome, padėjau Vasiliui ant krūtinės savo delną ir pajutus į širdies tvinksnius, pajutau ir kraujotyši“.

I Lietuvą Vasilius Čekirovas atvyko 2012 metais. Abu tėvai jau buvo mirę. Bendravo su seserimis ir dabar jau tik juokavo, kad namiškių baimė, jog seserys jį pagrobs ir išsiveš į Lietuvą, jau išgaravo. Dabar mielai bendrauja visi Gecevičių vaikai. Jei ne tiesiogiai, tai per „Skype“.

Vasilius su Milanija užaugino dvi atžalas, Verutė Strasevičienė – du sūnus ir dukterį. Viena jų netrukus baigs magistrantūrą Vilniaus dailės akademijoje. Ją su vyru Vydu jau džiugina trys vaikaičiai, o netrukus pasauli išvys ir ketvirtas.

Onutė Celiešienė užaugino dvi dukteris. Viena – edukologijos daktarė, antroji – vaikų gydytoja. Džiaugiasi keturiais vaikaičiais. Elytė užaugino tris sūnus, vienas jų kitais metais baigs Vilniaus teatro ir muzikos akademiją. Zigmą (žuvo avarijoje) paliko dvi dukteris.

Pagrindinis priesakas tėvams – užauginti dorus vaikus, duoti jiems išsimokslinimą, išmokyti gerbti savo šeimą. Šiuos priesakus visi Zigmą ir Janinos Gecevičių vaikai įvykdė. Dabar belieka tėvų pėdomis pasekti jų vaikams.

Aušra SUOPYTE

Onutė, Vasilius ir Verutė pirmojo susitikimo metu Krasnojarske. 2012 metai

ke, auginančia jos vaiką, kad ši jį grąžintų tikrai mamai, bet moteris nesileido į kalbas ir grubiai atšaudavo: „Turėjai vaiką, ko nežiūrėjai, kodėl jis mirė? Šis berniukas – mano!“ Tėvai jam davė Vasilius vardą.

Tėvams buvo skaudu matyti svetimuose namuose augantį savo vaiką, bet Janinos širdis atlaikė ir ši smūgi. Gal Dievo

Nors adresą turėjo, tačiau namų šeimininkas negreit joms duris atvėrė. Padėtį gelbėjo Vasilius sesuo, kuri gyveno taip pat Novorosijske. Ji apsilankė brolio namuose ir pranešė, kad atvažiavo jo seserys iš Lietuvos. Pradžioje buvo trumpas atsakymas: „Ne! Mes nenorime su jomis susitikti“, – taip kalbėjo visa šeima. Tačiau sesuo buvo atkakli

Negyjanti jaunystės žaizda...

Broniui Poviloniui, mano jaunystės kaimynui, niekad neįsildis iš atminties žiaurūs pokario laikai: už nebūtas kaltes tardymai, kalėjimas, tremtis...

Šiuo metu Bronius laiminėgi gyvena Panevėžyje, tačiau ką teko išgyventi jaunystėje, šis garbus amžiaus vyras niekada nepamirš: liks tarsi negyjanti žaizda: „Ak tundra tundra toli iki jos, / bet kam gi kam gi guostis, / įkyri Uralo kalnų saulė Baškirijo / man ašarų nešluostė...“ (Bronius Povilonis).

Daug metų praėjo nuo tremties, bet tai užmiršti neįmanoma. Ir visada liks mano širdyje... Mano tėvas, Lietuvos savanoris, gavo žemės Panevėžio rajono Rūtakiemio kaimė, ūkininkauti atsikėlė su šeima. Vienas po kito gimė vaikai, dirbo, tikėjo ateitimi, gėriu. Tačiau laime ilgai pasidžiaugti nebuvo lemta: 1941 metų sovietų okupacija, Lietuva neteko nepriklausomybės. Mūsų kraštą užplūdo svetima karikuomenė ir ėmėsi žmonių naikinimo, areštų ir trėmimų. Mes tada buvome jauni, pilni energijos. Tikėjome, svajojome apie laisvą Lietuvą, svajojome apie tai, kad mūsų Tėvynės netryps svetimšalių batat. Buvome pasiryžę kovoti iki pergalės. Buvome įsitikinę, kad okupacija truks neilgai.

Pirmasis už Tėvynę į kovą pakilo brolis Jonas, jaunas, protingas. Jis iškeitė ramų gyvenimą, gimtųjų namų šilumą, darbą į pavojų, riziką savo gyvybe – tapo partizanu. Jis jautė pareigą ginklu ginti savo Tėvynę nuo okupantų ir ištiki maijų vykdė. Mano brolis žuvo, taip ir nesulaukės išsvajotos laisvės. Jo ryžtas įkvėpė mane, todėl ir žengiau brolio pėdomis.

Dar besimokydamas Krekenavos vidurinėje mokykloje kartu su kaimynu Alfonsu Perovičium ir kitais krekenaviškiais ėmėme bendradarbiauti su tuo metu veikusia „Antitarybine organizacija“, kurios tikslas – nepriklausomos valstybės atkūrimas: rašeime agitacinis lapelius ir kvietėme netarnauti svetimai valdžiai... Juos slapta platinome tarp gyventojų. Darbą tėsėme ir ištojė į Panevėžio hidromelioracijos technikumą. Mūsų ratas plėtėsi...

1951 metų spalį tėvai, brolis Juozas ir seserys Aldona, Valė, Marytė buvo ištremti į Sibirą – Tomsko srities Asino rajoną „išpirkti kaltės“ už brolio ir savo „nuodėmes“ (aišku, nepadarytas).

(keliamas į 8 psl.)

Žalio Velnio bendražygio žūtis

Baroniškių kaime, Kaišiadorių valsčiuje (dabar Palomenės seniūnija, Kaišiadorių rajonas), 1923 metais tebuvo dvi sodybos su 13 gyventojų: Zujų ir Klimavičių šeimos. Našlė Karolina Klimavičienė gyveno su aštuonais vaikais (vyras su dviem dukterimis 1918 metais mirė nuo šiltinės).

Būsimasis Didžiosios Kovos apygardos (DKA) vado Jono Misiūnų-Žalio Velnio pavaduotojas Petras Klimavičius, gimęs 1913 metais, mokësi Palomenės pradžios mokykloje. Visi šios šeimos vaikai kibo į ūkio darbus, mokësi amatų. Petras 1934 metais išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę. Tapo radistu, jaunesniuoju puskarininkiu. Paskui tarnavo liktiniu ulonu iki pat 1940 metų. Lietuvos kariuomenėje kavalerijos grandiniu tarnavo ir Kazys. Žinoma, kad 1941–1944 metais Petras dirbo policijos vachmistro Žiežmariuose, Trakuose ir Svyruose, prie Baltarusijos sienos. Po karą sugrįžo į Baroniškes, slapstėsi su broliais Jonu ir Kaziu iki 1945 metų pradžios, kol visi trys įsitraukė į partizanų gretas. Medžių vardus pasirinko slapyvardžiais: Petras tapo Uosiu, Jonas – Lazdynu, Kazys – Klevu.

Kita kaimo gyventoja Marija Zujienė, gimusi 1891 metais, 1949 metų pavasarį buvo ištremta į Sibirą, Irkutsko sritį. Ten ir mirė. Partizanas Albinas Zujus iš gretimo Paliepio kaimo 1945 metų liepos 1 dieną Jagelonijų miške buvo paimtas į nelaisvę ir teisiamas taip vadinamajame „parodomajame“ teisme. Tiks savo kaltės nepripažino...

Petrui Klimavičiui teko būti vienu iš DKA vadų. 1945 metų praejojė jis tapo P. Petkevičiaus-Kariūno bataliono būrio ir Kaišiadorių valsčiaus organizacijos padalinio Žiežmarių partizanų grupės organizatoriumi ir 2-o bataliono būrio kuopos vadu. 1946 metų gegužę paskirtas A rinktinės vadu (su apygardos vado pavaduotojo teisėmis). 1947 metų rugpjūtį Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio (BDPS) komitetas suteikė jam partizanų kapitono laipsnį. Tais pačiais metais vienoje iš Vilniaus bažnyčių Petras Klimavičius slaptaveidė Aldoną Cesiūnaitę, gimusią 1925 metais, iš Janionių kaimo, Musninkų valsčiaus, žuvusio partizano Zenono Cesiūno-Sakalo pusės. Civilinės santuokos tada sudaryti negalėjo, dokumentai buvo surašyti tik po 16 metų, jau Sibire. Beje, partizanas Sakala gyveno Čiobiškio mieste-

lyje, nuo 1944 metų priklausė Slyvos būriui. Žuvo 1945 metų kovo 2 dieną Gudonių kaime, Veprių valsčiuje mūšyje su NKVD igula kartu su 19 partizanų. Palaikus tévas Jokūbas slapta parsivežé ir palaidojo Čiobiškio kapinėse. Jo sesuo Emilia, vėliau tapusi gydytoja, buvo partizanų ryšininke. Šeima gerai pažinojo DKA vadus Joną Misiūną-Žalią Velnią ir Petą Klimavičių-Uosį. Jie dažnai Janionių kaime ilsegosi.

Lietuvos kariuomenės puskarininkis Petras Klimavičius. 1935 metai

Ši pasakojimo dalis apie Petro Klimavičiaus-Uosio nelaisvés metus ir paslaptinę žūtį.

1946–1947 metais DKA pakliuvus į saugumo pinkles, Kazys Klimas-Klevas 1946 metų rugpjūčio 5 dieną buvo suimtas Vladikiškių kaime prie Kaišiadorių, nuteistas ir įkalintas Džezkazgano lageriuose. Kitas brolis Jonas Klimas-Lazdynas partizanavo dvejus metus, buvo būrio vadas. Susirges atsiliko nuo draugų, gydési pas gerus žmones Titnagų kaime Kaišiadorių valsčiuje.

1947 metų gegužę DKA „vadas“ Vytautas Pečiūra-Griežtas, jau suėmus Joną Misiūną-Žalią Velnią, įsakė broliams atvykti gyventi į konspiracinių butų Vilniuje, Aguonų gatvėje (dabar – Videntiekio gatvė), įteiké padirbtus dokumentus. Petras tapo Vytu Velpišausku, vienu iš DKA vadų, deja, saugumo kontroliuojamu (tuo laikotarpiu beveik visa DKA A rinktinė buvo išvesta iš miško), o Jonas – Adomu Pūru, pradėjo mokytis vairuotojų kursuose.

Buvusi partizanė Salomėja Užupienė teigė, kad 1948 metų vasarą atvykusi į taip vadina mą konspiracinių butų Vilniuje, ten sutiko gyvenusių besilaukiančią Aldoną Klimavičienę. Aukšta, ilgais šviesiais plaukais, liūdinti dėl vyro arešto. Mena mažą jos kambarėli, uo-

gienės indelius ant palangės... Tų metų gegužės 19-ąją ji pagimdė dukrelę, pakrikštijo Marytę – mamos vardu.

Laikomi „konspiracijoje“ partizanai – jau nereikalingi liudytojai, nes apie Juozo Markulio-„Erelio“ ir „Griežto“ išdavystes žinojo visi likę Lietuvos partizanai. Tad 1948 metų sausio 13 dieną Jonas Klimas-Lazdynas suimtas ir nuteistas 10 metų lagerio. Grįzo namo 1956 metais ir apsigveno té-

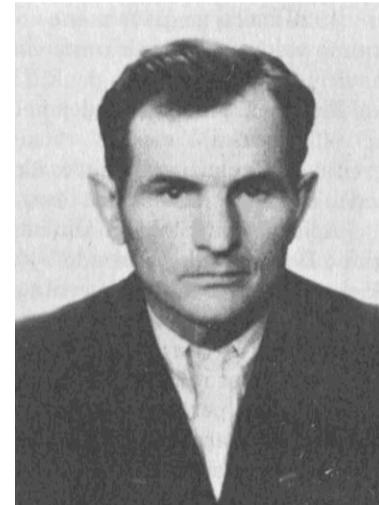
švēst prie bendro stalo, tačiau, reik turėt vilties, kad jeigu gyvensim, kada nors tą laimė turėsim.

Jūsų laišką, rašytą rugpjūčio mén., gavau, nuoširdžiai dėkoju. Kuomet prie progai Juozui linkėjimus ir Julytei padék už nuotrauką perduokit.

Pas mane naujo nieko. Tie sa, po keleto metų poilsio, nuo liepos mén. dirbu plotnikų (dailidžių), statybininkų brigadoje. Darbas nelengvas, nes

Lietuvos kariuomenės kavalerijos grandinis Jonas Klimas. 1935 metai

Buvęs partizanas Kazys Klimas-Klevas po lagerių. 1956 metai

viškėje Šukiškių kaime pas jau iš lagerio sugrūsus brolių Kazį Klimą-Klevą. Mirė abu jau Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę.

Petrui Klimavičiui-Uosiu saugumiečiai suplanavo daug tragiškesnę lemtį, nes ji per daug žinojo apie saugumą ir jo užverbuotų lietuvių išdavikų žygius. Matyt, buvo ilgai verbuojamas, bet nepalūžo. Jis suėmė 1948 metų vasario 14 dieną, greitai sukurpė bylą, Ypatingasis pasitarimas Maskvoje liepos 28 dieną nuteisė 25 metus lagerių ir 5 metus tremties. Aldonai su dukrele iš saugumui kontroliuojamo namo pavyko pabėgti, jos pradėjo slaptystis.

Prasidėjo sunki Petro Klimavičiaus kelionė per lagerius: kalėjo Gorlage Norilske, Bratsko, Krasnojarsko krašto, Irkutsko srities lageriuose, Dubravlage Mordovijoje. Išliuko Petro Klimavičius laiskas, rašytas iš Mordovijos broliams Jonui ir Kazui, jau sugrūsiems iš Sibiro:

„1958 10 12

Jonai, Kazy,
sveikinu su Kalėdų ir Naujuų metų šventėmis, linkiu,

kad Kristaus Gimimo šventės prasklaidytų ligi šiol gaubusias ūkanas, palengvintų skurdą bei vargų naštą. Naujieji metai lai būna laimės, tikro džiaugsmo, geros kloties metai.

Labai gaila, kad dar ir šias šventes negalim sutikt ir at-

kur prisigausti. Kai 1957 metais iš Sibiro sugrįžo močiutė, jossu mama apsigveno Janionių kaime. Čiobiškio mokykloje mergaitė baigė 5 klases. Iškeliavovė į Kudonis, ten baignė aštuonmetę mokyklą. Su kalinčiu vyru Aldona susirašinėjo.

1963 metų vasario 14 dieną Petrą Klimavičių iš lagerio paleido. Laukė dar 5 metų tremties. Gyveno Mordovijos sostinėje Saranske, Karagandos srityje, dirbo kasyklose. Pas vyrą gyventi atkeliaavo ir žmona Aldona su šešiolikmetė dukrele Maryte ir savo motina Marija Cesuuniene. Aldona nuėjo melžti karvių. 1964 metais Klimavičiams gimė sūnus Sigitas. Visi laukė tremties pabaigos, labai norėjo sugrįžti į Lietuvą, kur, deja, gyvenimas buvo sunaikintas...

Atvykės į tremtį Krasnojarsko krašte, Dubovkoje, Petras dirbo fermoje, ganė gyvulius. Aldona išsidarbino parduotuvėje valytoja. Savo vaikams jie pasakojo apie sunkią tremtinio dalią, Lietuvą. Marytei buvo jau septyniolika, mažasis Sigitas dar tik mokësi kalbėti. 1965 metų rugpjūčio 8 dieną Petras žuvo neaiškiomis aplinkybėmis: iš ganyklų namo nesugrįžo, rado jį ten pakartą. Manoma, kad saugumas negalėjo leisti Petru Klimavičiui grįžti gyventi į Lietuvą, kur dar aukštus postus užėmė ir važinėdamis su paskaitomis po Lietuvą gyré okupacinę santvarą tautos išdavikai Juozas Markulis-„Erelis“ ir Vytautas Pečiūra-„Griežtas“. Tad Petrą brutaliai nužudė... Greitai Aldona Klimavičienė su dukterimi ir sūnumi bei motina grįžo į Lietuvą ir apsigveno gimtisose apylinkėse. Praradimo skausmas kamavo iki pat mirties. Aldona Klimavičienė palaidota Čiobiškio kapinėse. Duktė Marytė Valkavičienė gyvena Kaišiadoryse. Partizano Petro Klimavičiaus-Uosio palaikai iki šiol ilsisi Krasnojarsko kapinėse.

Petrui Klimavičiui-Uosiu 2001 metais buvo pripažintas Laisvės kovotojo statusas, Krašto apsaugos ministerija jam suteikė (po mirties) pulkininko laipsnį. Jo pavardė įrašyta Kaišiadorių partizanų koptytėlės atminimo lentoje.

Baroniškių kaimelis iš Lietuvos žemėlapio jau ištintas, vardas 1986 metais panaikintas, neliko nė vienos sodybos. Tik mūsų atmintyje jis išliks, nes iš čia išejo kariauti su okupantu visi kaimelio gyventojai...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

2014 m. rugsėjo 12 d.

Tremtinys

Nr. 34 (1104)

7

Pro memoria

Birutė Biliūnaitė 1930–2014

Gimė ir augo Niūronių k. Anykščių r. Baigė Niūronių pradžios mokyklą. Vėliau dirbo tėvų ūkyje. Užėjus antrajai sovietinei okupacijai kartu su visos Lietuvos kovojančiu jau-nimu išsiliejo į rezistencinę veiklą. Tapo Vytauto, vėliau – Algimanto apygardų partizanų ryšininkė. Davė priesaiką. Turėjo Mažylės slapyvardį. Buvo labai aktyvi ryšininkė. Tai liudija jos surinkta medžiaga – partizanų nuotraukos, gyvų liudininkų pasakojimai. Vėliau Birutė KGB agentu buvo sekama. 1951 m. areštuota ir po sunkių tardymų karinio tribuno nuteista 25 m. griežto režimo lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutos lageriuose.

Po 15 m. lagerių ir tremties grįžo į Anykščius. Ilgai teko vargti, kol teisėtai galėjo apsigventi Anykščiuose. Dirbo

sunkius darbus statybose. Atkūrus nepriklausomybę Birutė viena iš pirmųjų tapo „Tremtinio“ klubo nare. Buvo aktyvi Sajūdžio narė, budėjo prie televizijos bokšto, Parlamento, budėjo KGB rūmuose sau-gant bylas. Nuo 1989 m., kai susikūrė Anykščių buvusių tremtinių choras, Birutė tapo jo nare, dalyvavo visuose buvusių tremtinių renginiuose. Materialiai prisidėjo prie partizanų žūties vietų įamžinimo. Jai suteiktas Laisvės kovų dalyvės statusas.

Palaidota Anykščių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame se-serių, dukteręs ir jų šeimas.

LPKTS Anykščių filialas

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Stasė Maziliauskienė 1935–2014

Gimė Ukmergės r. Ružių k. ūkininkų šeimoje. 1949 m. su tėvais ir seserimi Onute buvo ištremta į Irkutsko sr. Šitkino r. Verchne Uzeto k. Tremtyje sukūrė šeimą ir apie 1959 m. grįžo į Lietuvą. Apsigynė Jonavos. Užaugino dvi dukteris, sulaukė vaikaičių.

Palaidota Jonavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Ramunę ir Danguolę, vaikaičius ir artimuosius.

LPKTS Jonavos filialas

Stasė Usnienė 1933–2014

Gimė Telšių r. Eigirdžių k. Lankė mokyklą. 1948 m. ištremta į Krasnojarsko kr. Karulkos r. Balachtono gyv. Dirbo ūkyje įvairius darbus. 1958 m. grįžo į Lietuvą ir apsigynė Telšiuose. Su Stanislovu Usniu sukūrė šeimą. Dirbo valgykloje ir buitiname kombinate. Buvo aktyvi LPKTS Telšių filialo narė.

Palaidota Eigirdžių kapinėse.

Užjaučiame vyra ir artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Vladislava Treigienė 1927–2014

Gimė Varėnos r. Kasčiūnų k. Julius ir Karolinos Jakavonių šeimoje. Tėvų sodyboje buvo įrengta Pietų Lietuvos partizanų vadų vadavietė. 1945–1946 metais ji teikė paramą Pietų Lietuvos partizanų vadams: Juozui Vitkui-Kazimieraičiui ir Adolfui Ramauskui-Vanagui. Ištremus tėvą į Krasnojarsko kr., Tanzibiejų, Vladislava nuvažiavo jo slaugyti, bet kadangi buvo iutraukta į tremiamųjų sąrašą, iš jos atimti dokumentai ir jai buvo leista sugrįžti į Lietuvą tik po 10 metų. Tanzibiejuje sukūrė šeimą su buvusių partizanu, politiniu kaliniu Petru Treigiu. Jie sulaukė dukters Onutės. Vyras po kelių bendro gyvenimo metų dar kartą buvo nuteistas už antisovietinę veiklą.

Grįžusi į Lietuvą gyveno Varėnos r. Kasčiūnų k., vėliau gyveno ir dirbo Druskininkuose.

Druskininkų miesto ir Varėnos rajono buvę tremtiniai

Donaldas Masionis 1952–2014

Gimė Krasnojarsko kr. Kazačinsko r. Zacharovkos k. Kartu su tėvais 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigynė Utenoje. Baigės Kauno medicinos institutą, 1979 m. atvyko gyventi ir dirbtį į Jurbarką. Buvo puikus gydytojas, gerbiamas kolegų, mylimas bičiulių. Sukūrė šeimą ir užaugino dukteris. Aktyvus LPKTS Jurbarko filialo narys.

Palaidotas Jurbarko r. Kalnėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Rugsėjo 13 d. (šeštadienį)

Rokiškio rajone įvyks žygis **Algimanto apygardos partizanų kovų keliais**. Pradžia 10 val. Kamajuose, prie partizanų memorialo. Vėliau vyksime į Raisito eiguvą, Pandėlį, Panemunių, Plunksnočių mišką ir Rokiškį (žiūrėkite į žemėlapį). Rokiškio kultūros centro didžiojoje salėje vyks renginio aptarimas ir šventinis koncertas.

Informacija tel. 8 614 16240
Algimantas Kazulėnas, el. paštas
akazulenas@gmail.com

Kviečiame dalyvauti.

Rugsėjo 15 d. (pirmadienį)

13.30 val. Čečėnijos aikštėje Kaune įvyks tradicinės Vaikų ir moksleivių pramoginės dainos varžytuvės. Dalyvaus Eigulių seniūnijos lopšelių-darželių ir mokyklų vaikai ir moksleiviai.

Kviečiame dalyvauti.

Rugsėjo 16 d. (antradieni)

12 val. Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Didžiosios Kovos apygardos partizanus ir Griškelį šeimą.

Kviečiame dalyvauti.

Knygų rezistencijos ir tremties tematika galite įsigyti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos knygynėlyje (Kaunas, Laisvės al. 39).

Rugsėjo 27 d. (šeštadienį)

Mažeikių r. Sedos sen. Kalnijų k., prie kelio Seda-Barstyčiai, bus šventinamas atminimo ženklas Alkos rinktinės vado Vyganto adjutantui Steponui Janušui-Klajūnui ir Sedos kuopos partizanams Stanislavui Rimkūnui-Bratkui, Augustinui Petrauskui-Ulonui, Boleslovui Vizgaudžiui-Raičeliui. **12 val.** šv. Mišios Sedos bažnyčioje; **13 val.** atminimo ženklo šventinimo ceremonija.

Pasiteirauti tel. (8 443) 66349, 8 604 13375.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys@zebra.lt

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Rokas Sinkevičius

**Įmonės kodas 3000 32645
Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.**

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

**Spausdino spaustuvė
UAB „Rinkos aikštė“,
Jovainių g. 41, Kėdainiai**

**3 spaudos lankai
Tiražas 2330 egz.**

**Kaina 2 litai
0,58 euro**

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

**S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J S
R È M I M O
F O N D A S**

Negyjanti jaunystės žaizda...

(atkelta iš 5 psl.)

Asinas – miestas, įkurtas sovietų valdžios metais, pradėjus pramoniniu būdu kirsti mišką ir tiesi geležinkelį iki Tomsko. Po Antrojo pasaulinio karo čia atvykdavo ešelonių su Lietuvos gyventojais tremtiniais. Čia atvežė ir brandžiusis mano žmones, kuriems teko sunki tremtinio darlia: traukė iš upės atplukdytus rąstus, krovė į rietuvės, dirbo miško perkrovimo ir medžio apdirbimo kombinatuose, lentpjūvėje, statybose... Tai buvo sunkus fizinis darbas.

Aš likau, nes nebuval namie. Tuo metu jau mokiausi Panevėžio hidromelioracijos technikume. Tačiau neilgai teko džiaugtis laisve. Po mėnesio aš, mano geriausias draugas kaimynas Alfonsas Perevičius ir dar du krekenaviškiai, buvo me suimi. Vėliau dar aštuoni. Dvylika technikumo bendraminčių už antisovietinę veiklą patekome į saugumo rankas. Iš technikumo nuvežė į Šiaulių kalėjimą, kur radome jau visus likusius krekenaviečius – vyko tardymas, sudaryta byla. Vasarij visus nuteisė po 25 metus lagerio ir po 5 metus tremties. Po teismo kalėjome Šiaulių, Panevėžio, Vilniaus kalėjimuose.

Iš Vilniaus 1952 metų birželį išvežė į Vorkutą, nuo ten pasuko Uralo kalnų link, buvo me perkelti per Obę ir pasiekėme Solichardą. Ten išskirstė. Daugumą išvežė, o mudu su Alfonsu Perevičiumi likome. Solicharde dirbome prie statybų ir prie geležinkelio tiesimo bei remonto. Prasidėjo mano sunkiausios dienos, nes susimaišė diena ir naktis. Darbas sunkus, maistas prastas, puolė uodai, įvairūs mašalai, o barakuose pribaigdavo blakės. Sunku, bet kai žmogus tiki Dievą, tada lyg ir lengviau...

Tačiau ne visi ištverė. Ir

Jonas Povilonis

dabar akyse stovi vieno jonaviškio, geležinkelio budėtojo, žūtis. Jis sakydavo, kad laisvės nesulaiksime, 25 metų neištversime, tai kam čia vargti. Vyras žuvo mano akyse po garvežio ratais...

Naktis užpoliarėje. Šalta, barake oras tvankus, guli žmogus prie žmogaus. Gultai dviejų aukštų. Miegodamas ant kietų gultų sapnuoju, kad skrendu namo. O Dieve, koks džiaugsmas – namo į Lietuvą. Naktis rami, visur žalia, gražu. Apskrendu vieną kartą, taip norisi dar kartą apskristi, bet lyg kažkas sako: „Neužteks jėgų, skrisk atgal, jei nukrisci – žūsi“. Rodos, pasuku atgal ir staiga nubundu. Viešpatie, buvau namie. Nebeužmigau iki ryto. Širdyje gera, gera... Kai būdavo šalta, sunku, mane lydėdavo téviškės prisiminimas.

Vis neprarasdamas vilties, kad gyvensime laisvoje Lietuvoje, atšiauriame Sibire praleidau penkerius vargo metus.

Didžiuojuosi savo šeima, broliu, kuris vien meilės Lietuvaivedamas nepabūgo pakilti į kovą ir pasiaukoti už artimųjų laisvę, už Tėvynę...

Buvusio politinio kalinio Broniaus POVILONIO atsiminimus užraše Joana DARGUŽYTĖ-PEREDNIENĖ

Povilonių šeima Sibire

Širdžių šiluma paženklintas susitikimas

Rugpjūčio 14 dieną į Kauno arkikatedrą baziliką jau šešioliktą kartą susirinko įvairių kartų ir įvairaus amžiaus ministrantai. Šis tradicinis šv. Mišių patarnautojų susitikimas kasmet rengiamas iniciatyvaus arkikatedros ministrantu vadovo zakristijono Alberto Koženausko kvietimu. Ši diena žymi ministrantų dangiškojo globėjo šventojo Tarcizijaus vardą. Šv. Tarcizijus yra pirmasis kankinys, gynęs nuo užpuolikų Eucharistiją. Jis gyveno trečiame amžiuje, kai vyko nuožmus krikščionių persekcionimas. Jaunasis Tarcizijus, uolus krikščionis, mylėjo Eucharistiją, dažnai lankydavosi privačiuose namuose ar Romos katakombose, kur vykdavo slapti krikščionių grupių susirinkimai, kad kartu su jais galėtų melstis ir aukoti šv. Mišias. Ypač pavojinga buvo nešti Eucharistiją krikščionims ligoniams ir kaliniam. Tarcizijus čia parodė savo jaunatvišką drąsą. Pakelėje užpultas pagonių, norėjusių atimti iš jo glaudžiamą prie širdies Eucharistiją, jis kiek įmanydamas gynėsi. Jėgos buvo nelygios. Užpuolikai ji spardė kojomis, apmėtė akmenimis. Pasakojama, kad vienas imperatoriaus gvardijos narys, slapta tapęs krikščionimi, matydamas gulintį sumuštą vaikiną, nugabeno jį pas kunigą. Jaunuolis jau buvo miręs, tačiau prie krūtinės laikė pri-spaudęs mažytę lino skiautę su Eucharistija – ją užpuolikai atimti neįstengė. Pašventinta Ostija, keturiolikmečio Tarcizijaus apginta gyvybe, virto jo paties kūno dalimi. Jį palaidojo Romos Kaliksto katakombose. Antkapinis užrašas skelbia, kad Tarcizijus mirė 257 metais, o Romos Katalikų Bažnyčios liturgijos knygoje, kurioje aprašomas krikščionių kankinių istorijos (matriologe), nurodyta jo mirties data – rugpjūčio 15-oji. Devynioliktame amžiuje šv. Tarcizijus buvo paskelbtas ministrantu globėju.

Šio amžinojo gyvenimo Duoną visas susikaupusių ministrantų būrys priėmė ir mūsų susitikimo metu Kauno arkikatedroje bazlikoje iš šv. Mišioms vadovavusio monsinjoro Adolfo Grušo rankų. Jam šv. Mišių metu asistavo žymūs kunigai: monsinjoras Vincetas Jalinskas, monsinjoras dr. Artūras Jagelavičius ir Kauno arkivyskupijos tribunolo narys, vikaras Nerijus Vyšniauskas.

Susitikimo proga išleistas laikraštėlis „Ministrantas“, einantis nuo 1999 metų, ir lankstinukas. Parapijos konferencijų salėje ministrantų dvasios vadas monsinjoras Adolfas Grušas ir ministrantų vadovas Albertas Koženauskas įteikė kiekvienam atvykusiam esamam ir buvusiam ministrantui gražias prisiminimo dovanėles.

Garbingiemis monsinjorams Vincentui Jalinskui, Adolfui Grušui, Petru Meilui ir dr. Artūrui Jagelavičiui buvo įteikti Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus padėkos raštai. Tokiais pačiais raštais apdovanoti ir buvę ministrantai: Gediminas Laskauskas, Kęstutis Ignatavičius, Juozas Bakutis, Jonas Šalčius bei ministrantų sambūrio pagalbininkas Vytautas Laskauskas.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Neįkainojama dovana

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga gavo neįkainojamą dovaną – knygos „Kova už laisvę“ visą tiražą – 3000 egzemplifiorių.

Leidinyje publikuojami fragmentai iš Povilo Pečiulaičio prisiminimų knygos „Šitą paimkite gyvą“. Knyga išleista Stanislovo Bartulio rūpesčiu ir lėšomis.

Visos knygos „Šitą paimkite gyvą“ perspausdinti Stanislovas Bartulis sakė nenorejės todėl, kad storą, didelę apimties knygą jaunimas dabar nenori skaityti.

Tai ne pirma S. Bartulio iniciatyva ir lėšomis išleista knyga. 2007 metais jis išleido „Naujausių amžių Lietuvos istoriją“, kurios tiražą taip pat padovanojo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungai, išplatinusiai ši leidinį visoje Lietuvoje.

Knyga „Kova už laisvę“ taip pat bus platinama per LPKTS filialus. Tikimės, kad mūsų iniciatyvūs žmonės ją dovanos mokykloms, bibliotekoms, ir ji pasieks visus besidominčius istorija.

„Tremtinio“ inf.

Kova už laisvę

Fragmentai iš
Povilo Pečiulaičio knygos
„Šitą paimkite gyvą“